

1

Вона навідує мене часто, зазвичай приходиться уночі. Відтак стоїть біля ліжка, дивиться на мене згори й говорить, ти постарішав. Не намагається образити, її голос звучить привітно, лагідно. Сідає на край постелі. Але твоя чуприна, говорить вона й куйовдить її рукою, усе ще густа, як завжди. Посивіла... Лише ти не старієш, кажу я. Не знаю, засмучуватися з цього чи радіти. Ми ніколи не розмовляємо багато, та і про що говорити. Минає час. Ми дивимося одне на одного, усміхаємося.

Вона приходиться майже щоночі, інколи аж на світанку. Дуже пунктуальною ніколи не була, але мене це не бентежить: що менше часу мені залишається, то менше я поспішаю. Я вже не роблю нічого іншого – лише чекаю, і що пізніше вона з'являється, то довше я можу радіти в передчутті її візиту.

Сьогодні прокинувся рано й одразу встав. Вирішив принаймні раз зустріти її не в ліжку. Одягнув гарні штани, піджак, узув чорні черевики й уместився за стіл біля вікна. Я готовий.

Уже кілька днів холодно, на дахах і лугах лежить сніг, а з коминів села піднімаються тонкі цівки диму. Дістаю із шухляди маленьку рамку зі знімком Магдалени, фотографією, яку я вічність тому вирізав із газети й на якій майже не розпізнати її обличчя. Папір уже зовсім пожовк, але це – єдине її фото, що в мене є, і не минає практично жодного дня, аби я не кинув на нього принаймні одного погляду. Торкаюся пальцями вузької дерев'яної рамочки – і здається, що проводжу пальцями по її шкірі, волоссю, вигинах тіла.

Виглянувши знову з вікна, помічаю, що вона стоїть на вулиці. Від її дихання іде пара, сміється й махає мені. Ворушить губами, і я розумію, що вона гукає мене. Виходь! – повторює дуже старанно, щоби я зміг розібрати сказане. Ходімо гуляти. Виходжу, відгукуюся, зачекай! Хрипле харчання, цей голос старого чоловіка лякає мене, голос, що здається таким чужим, як і німецьке тіло, у якому я ув'язнений. Похапцем накидаю пальто й шарф. Лечу вниз, ледь не падаю на витертих кам'яних сходинках. Нарешті вискакую з будинку, але Магдалена вже пішла. Я прямую за нею в бік річки, до пішохідного містка, що веде на той берег, у село мого дитинства, оминаю невеликий ставок, на якому ми дітьми годували качок, повз місце, де якось боляче гепнувся з велосипеда, далі – де

ми зустрічалися підлітками вночі й палили багаття. Відчуваю, що перетворився на частину цієї місцевості, яка практично не змінилася за весь цей час.

Магдалена вже майже біля мосту. Ступає так легко, що, здається, зависла над укритими снігом дорогами. Через поспіх я забув ціпок, отож тепер із одного боку мене розриває страх, що послизнуся десь на льоду й упаду, а з іншого – що загублю Магдалену. Зачекай! – кричу знову, я ж бо вже не такий прудкий!

Перед очима спливають різні картини – як вона втікала від мене в горах, як ми блукали містом, як під руку гуляли Стокгольмом тієї ночі, коли я розповідав їй свою історію – ночі, коли повідав їй її історію, коли вона поцілувала мене. Магдалена обертається до мене й усміхається. Ну ж бо, гукає, іди до мене!

2

Магдалена, певно, здивувалася моєму повідомленню. Я не вказав ані номера телефону, ні адреси, лише час і місце, а ще своє ім'я: будь ласка, приходьте завтра о чотирнадцятій годині на Скугсчиркогорден. Хочу вам дещо розповісти.

Чатував на неї біля виходу зі станції метро. За чверть по другій її ще не було, я вже подумав, що вона могла взяти таксі. Утім, те запізнення нічого не означало, вона ніколи не вирізнялася пунктуальністю, – не через агресію, що має продемонструвати людині, яка чекає, що її час не такий цінний, як твій, а радше через певну розсіяність, із якою вона жила. Я був упевнений, що вона прийде, що її цікавість виявиться сильнішою за недовіру.

За п'ять хвилин підїхав наступний потяг, і коли я вже подумав, що знову не приїхала, відразу

зауважив, як вона стрибає сходами вниз. Хотів одразу її гукнути, але щойно побачив, у мене знов-таки перехопило подих – як за день до того, коли підстеріг її біля готелю, але так і не спромігся заговорити. Під тридцять років, тобто на двадцять молодша від мене, вона здавалася юною дівчиною, і той, хто зустрів нас, міг би подумати, що ми батько й донька. Я не озвався, коли вона пройшла повз мене, і рушив за нею в напрямку кладовища.

Вона не справляла враження людини, яка йде на зустріч. Прямувала вулицею швидким кроком, наче вже сотню разів ходила цією дорогою. Я вирішив, що вона чекатиме біля входу на територію, але ні – увійшла й, не вагаючись, почала підійматися на невеликий пагорб, де старі дерева утворювали коло. Біля підніжжя пагорба стояв величезний кам'яний хрест, але попри це місцевість справляла враження чогось язичницького, пейзаж і природа діяли сильніше за сакральні споруди й усю християнську символіку довкола.

Магдалена сиділа на вершині пагорба під одним із безлистих дерев і дивилася на мене так, наче в нас були перегони, із яких вона вийшла переможницею. Захеканий, я наблизився до неї, а вона, хоча ніколи й не бачила мене, здається, відразу зрозуміла, що саме я призначив їй цю зустріч. Лена, сказала вона і простягнула мені руку. Крістоф, відповів я, дещо збентежено потиснувши її. Не Магдалена? Так мене ніхто не називає, усміхнулася вона. Незвичне місце для зустрічей. Не хотів, щоби хтось заважав розмові, пояснив я.

Сів біля неї. Якийсь час ми разом дивилися вниз на будинки з жовтавого каміння, споруджені, мабуть, у тридцяті роки. Поруч із прямокутними будівлями виднівся монументальний дах, який спирався на квадратні колони, а перед ним – великий замерзлий ставок. Луги м'якого хвилястого ландшафту вкрилися сніговими плямами. Від входу на цвинтар наближалися люди в темних пальтах – окремо, парами або невеликими групами. Зупинялися перед однією зі споруд – розсіяна купка осіб, які не зовсім пасують одне одному.

Люблю кладовища, сказала Лена. Знаю, відповів я. Холодно, зауважила вона. Пройдемося трошки?

Ми почали спускатися з пагорба. Публіка, яка прийшла на похорон, тимчасом зникла під дахом дзвіниці, що випиналася вперед, і площа знову спорожніла. Біля будівлі стояв вуличний ліхтар із годинником. Цікаво, сказала Лена, враження – наче ти на пероні. Наблизилася до годинника, подивилася на нього знизу вгору, звірила час із наручним, наче пасажирка, яка не може дочекатися, коли ж відправиться її потяг. Кінцева станція, оголосив я. Вона всміхнулася, але продовжила грати роль, поки я не сплеснув кілька разів тихо в долоні. У відповідь вона недбало вклонилася.

Ми рушили територією далі – повз геометричне плетиво могил у напрямку соснового рідколісся. Ішли так близько, що інколи ненароком торкалися одне одного руками. Лена мовчала, але те мовчання не було напруженим. Ми, мабуть, іще довго могли б

так іти – без слів, занурившись у власні думки. Зрештою – ми саме дійшли до перших дерев – я зупинився і сказав, що хочу розповісти їй свою історію. Вона не відповіла, але обернулася і подивилася на мене поглядом, у якому було не стільки цікавості, скільки щирої довіри.

Я письменник, точніше, був письменником, почав я. Видав лиш одну книжку, і відтоді минуло п'ятнадцять років. У мене друг – письменник, зауважила вона, або хотів би ним бути. Знаю, сказав я, тому й хочу розповісти вам історію.

Ми неквапом ішли доріжкою, всипаною гравієм. Вона прямою лінією вела через ліс. Я розповідав Лені про ту дивну зустріч чотирнадцять років тому, яка призвела до того, що я кинув писати.

3

Ще у студентські часи я почав працювати над першими проєктами романів, амбітними конструкціями, сповненими прописних істин і літературних алюзій, яких не те що видавати – читати ніхто не хотів. Ці багаторічні спроби й вічні невдачі зрештою стали тим, що принесло мені успіх. Герой роману, який я за досить тривалий час прилаштував у видавництво, був схожим на мене – автор, який утратив усі ілюзії. У книжці була історія кохання, вона мала стати своєрідним портретом моєї подруги, але поки я писав, ми розбіглися, тож вийшла історія про наше розставання і про неможливість любові. Уперше під час писання я відчув, що творив живий світ. Водночас я все більше втрачав зв'язок із реальністю, повсякденне життя здавалося мені нудним і безбарвним. Подруга пішла від мене, але

якщо по-чесному, то ментально я кинув її на кілька місяців раніше, занурившись у фікцію, у штучний світ. Коли вона сказала, що вже не може, що їй бракує мене, навіть коли ми поруч, я відчув лише нудьгу й нетерпіння.

Роман добре продавався, сподобався читачам і навіть звернув на себе увагу критики. Цей дебют має всі шанси на добре майбутнє, писала одна з оглядачок. І справді, вперше за тривалий час я знову повірив у майбутнє. Після того, як багато років ледве зводив кінці до купи, успіх роману забезпечив мені хай і не шалений, але все ж пристойний дохід, та передусім у мене в руках нарешті була книжка, що виправдовувала всі мої зусилля. Тепер період марної писанини здавався вже давно минулим часом ув'язнення в лабіринтах проєктів, зумовлених непомірними амбіціями.

Я ніколи не визнавав того, що історія має щільний зв'язок зі мною самим. Якщо після авторських читань хтось торкався цього питання, я вступав у дискусію, наполягаючи на необхідності бачити різницю між оповідачем і письменником.

Видавництво організувало цілу низку читань, і я насолоджувався тим, що міг покинути порожню квартиру, подорожувати країною, знайомитися з іншими місцями і працювати лише по кілька годин вечорами. Тому, отримавши запрошення від маленької книгарні з рідного села, вагався зовсім недовго. Старий продавець написав такого милого й повного лестошів листа, що я погодився. Непокоїтися почав

лише з наближенням дати, коли зметитував, що виступатиму перед людьми, які знали мене ще дитиною. Адже за героями роману вони зможуть розпізнати моє нинішнє життя.

Стояв пізній листопад. Я виїхав навмисне дуже рано, відразу по обіді. Уже кілька років не навідувався в село. Хотів побачити, наскільки дійсність іще відповідає моїм спогадам.

З кожною станцією потяг порожнів, наче наближався до якоїсь забороненої зони. Я був останнім у вагоні, провідник уже давно не показувався. Під час мого від'їзду ще світило сонце, але що далі на схід ми рухалися, то щільнішим ставав туман. Усе, що можна було побачити у вікно, посіріло – ліс, голі дерева, порожні поля, отара овець і де-не-де поодинокі подвір'я або хутір. Незадовго до місця призначення загальномаїже пряма лінія залізниці робила поворот, аби перетнути річку, що текла з одного боку долини в інший. Ще до повороту потяг став уповільнювати хід і врешті-решт зовсім зупинився. Підвищення однієї рейки відносно іншої, що майже не відчувалося в русі, під час стоянки спричинило в мене нудоту, наче я сам вибився з колії. Потяг стояв досить довго, згодом смикнувся і рушив знову, перетнувши річку – без жодних ознак, що вказали б на причину зупинки. Але внутрішній дискомфорт так і не відпускав мене, поки я не прибув до рідного села.

Узимку туман у цих краях часто тримався тижнями. Така погода як ніщо інше пов'язувала мене

з дитинством – із холодним світом, сірим і розмитим, але водночас затишним, у якому наче не існувало нічого з того, що не лежало зовсім поруч. Лише закінчивши сільську школу й переїхавши до міста, я збагнув, яким великим і небезпечним був цей світ. Можливо, тому я і почав писати – щоби знову зануритися в безпеку дитинства, у цю місцевість, з якої сам себе відправив у вигнання.

Хоча після читання можна було б вирушати назад, я попросив книготорговця забронювати для мене номер у готелі на ринковій площі, у якому були ресторан і театральна зала. Перед навчанням я кілька місяців підробляв у ньому нічним портьє. Тоді цей комплекс будівель був іще новим і бачився мені великим і дуже сучасним. Тепер усе здавалося скромним, старим і похмурим.

Попервах я хотів трошки прогулятися селом, але ще дорогою з вокзалу до готелю мене збило з пантелику і збентежило скупчення знайомого й нового. Навіть будинки, що досі мали такий самий вигляд, як і в мої молоді роки, здалися мені чужими, наче стояли в музеї – позбавлені своєї функції, вирвані із загального контексту.

Повітря в номері готелю було сухим і дещо відгоноило дезодорантом для приміщень. Я вмостився на ліжко й почав згадувати, яким село було раніше. Заплющивши очі, побачив усе перед собою – будинки, вулиці, людей, які колись мешкали тут. Згадав про метушню в базарні дні, про демонстрації і святкування з духовою музикою та феєрверками, про мляві

весняні дні, про порожнечу літа, про затишок осінніх дощовитих днів. У кожної пори року були свої запахи – дощу на асфальті, гарячого гудрону, прілого листя. Навіть сніг пахнув стриманою свіжістю, яку я сприймав радше на смак.

Дзвінок вирвав мене із дрімоти. Кімнату оповили сутінки, і мені знадобилася якась мить, щоби знайти телефон і відповісти. Це був книготорговець – питав, чи добре я доїхав і чи не забрати мене з готелю. Знайду дорогу сам, відповів я, не так довго мене тут не було.

Мої побоювання виявилися даремними. Я не знав нікого із присутніх, а те, що сам був родом із цього села, здавалося, нікого не цікавило. Після читання були звичайні запитання. Лише моєю біографією тутешні слухачі, здавалося, навмисне не цікавилися. Потім разом із книготорговцем і кількома завсідниками магазину ми зайшли в ресторан, щоби випити по келиху вина. Хоча тем для розмов у нас було небагато, засиділися допізна. Я розпитував про декого із селян, але більшість із них моїм супутникам були незнайомі, хіба їхні прізвища – виїхала або постаріла й уже не відігравала жодної ролі. Говорили про всілякі сільські справи, про політичні інтриги та дріб'язкові історії, що стосувалися людей, яких я не знав і знати не хотів. Коли опівночі ресторан зачинили, ледве вдалося відмовити книготорговця від того, щоби проваджати мене до готелю.

Короткою дорогою по порожніх нічних вулицях уперше за весь час я відчув щось на кшталт спорід-

неності, але не так із місцем, як із часом, із ніччю, що оживила спогади про колишні повернення додому після довгих походеньок кнайпами, про нескінченні балачки із друзями на перехрестях, де наші шляхи розходилися, про грандіозні плани й великі сподівання.

До входу в готель вела доволі погано освітлена алея з низько навислою зеленню. Скляні двері виявилися зачиненими. Я натиснув на кнопку нічного дзвінка. Очікуючи, помітив, наскільки захмелів. Обіперся рукою на холодне скло. За кілька хвилин подзвонив іще раз. У пам'яті ожили контрольні обходи під час роботи нічним портьє. З кишеньковим ліхтариком у руці я проходив театральною залю, порожньою сценою, вимерлими коридорами й конференц-холлом у підземний гараж.

Нарешті почув грюкіт дверей, а за ним побачив рух у вестибюлі. Внутрішні скляні двері відчинилися, з'явився молодий чоловік. Поки він вовтузився із замком, я розглядав його обличчя поруч із віддзеркаленням свого, але лише коли він притримав переді мною двері, побачив, що він – це я сам.